

10/5/15

ההסכם הקואליציוני - סכנה ברורה ומיידית לחזון שתי המדינות ולדמוקרטיה

ניתוח מעמיק של ההסכם הקואליציוני בין הליכוד לבין הבית היהודי והשלכותיו מרחיקות הלכת על מדיניות ישראל בשטחים ואופיה הדמוקרטי של ישראל

ההסכם הקואליציוני של הליכוד עם הבית היהודי חושף את התכניות של הממשלה החדשה, שעיקרן:

1. מתן שליטה מוחלטת לנציגי הבית היהודי בכל הקשור לבניה בהתנחלויות ומדיניות ישראל בשטחים, והגדלת התקציבים להתנחלויות.
 2. העברת כספי ציבור לצורך חיזוק הזרם הפוליטי המזוהה עם הבית היהודי.
 3. העברת חוקים ורפורמות לשינוי כללי המשחק הדמוקרטיים.
- ההסכם יעלה למשלמי המיסים [לפחות 1.2 מיליארד ₪ בשנה](#) (בנוסף [לכמיליארד נוספים](#) שמיועדים לשיפוי משרד החינוך על ההוצאות שהובטחו למפלגת יהדות התורה).
להלן ניתוח מעמיק של המשמעויות שמאחרי המילים שבהסכם הקואליציוני בנושאים הללו.

1. חיזוק ההתנחלויות

א. **לראשונה ימונה סגן שר בטחון עם האחריות על המינהל האזרחי מטעם הבית היהודי** (ס' 13) ההסכם הקואליציוני מעניק לראשי המתנחלים השפעה ישירה על מדיניות ישראל בשטחים. המינהל האזרחי הוא הגוף הצבאי האמון על כל ההיבטים האזרחיים של שליטת ישראל בשטחים, והוא כפוף לשר הבטחון (ולא לרמטכ"ל). כל שלב של אישור תכניות בניה בהתנחלויות, הקצאת קרקעות, הפקעה, הכרזה על אדמות מדינה וכו' נעשים ע"י המינהל האזרחי בהוראת שר הבטחון. כך גם אכיפת חוקי התכנון והבניה כלפי מאחזים וכלפי פלסטינים, מדיניות התכנון, הגבלות גישה ופיתוח תשתיות.

סגן השר שאחראי על המינהל האזרחי יביא איתו "רוח מפקד" שתשפיע גם על החלטות שבימוים, כמו למשל, במקרים שמתנחלים מבקשים למנוע מפלסטינים לעבד את אדמתם וכיו"ב. ההסכם לא מפרט מהן הסמכויות שיועברו לידי סגן השר, אך שר הבטחון יכול להסמיך אותו לאשר את כל מה שבסמכותו, כולל כל הנ"ל.

ב. **העברת החטיבה להתיישבות לשליטת השר אורי אריאל, הגדלת התקציב והמשך היעדר השקיפות** (ס' 67) - החטיבה להתיישבות היא המנוע של ההתנחלויות, היא שולטת כמעט בכל הקרקעות של ההתנחלויות והמאחזים, ובתקציבים הענקיים שלה היא מקדמת בנייה ופיתוח חקלאי בכל ההתנחלויות. כוחה של החטיבה נובע מכך שהיא גוף חוץ ממשלתי, שאינו שקוף ואינו נתון לפיקוח ציבורי הדוק, הפועל באופן פורמלי תחת ההסדרות הציונית בתחומים אפורים מבחינת המינהל התקין. בשנים האחרונות החטיבה התרחבה גם להקמת גרעינים תורניים בתוך ישראל המהווים מוקדי כוח מפלגתיים של הבית היהודי בישובים שונים, על חשבון המדינה.

ההסכם הקואליציוני מעניק את האחריות על החטיבה לשר אורי אריאל, ומוסיף לבסיס התקציב שלה 50 מיליון ₪ (מלבד ההעברות התקציביות שנוספות במהלך השנה שעמדו בשנה שעברה על כ-400 מיליון ₪).

חוות דעת משפטית של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה קבעה לפני חודשים אחדים כי יש להשיב לידי הממשלה את הסמכויות שניתנו לחטיבה להתיישבות. על מנת להימנע מיישום ההמלצה המשפטית, קובע ההסכם הקואליציוני כי תוקם ועדת מנכ"לים שנועדה למעשה לקבור את ההמלצות.

ג. **הכשרת מאחזים ובניה בלתי חוקית בהתנחלויות (ס' 84) – הקמת צוות ארבעה (שניים מהם מטעם הבית היהודי) ל"גיבוש מתווה להסדרת מבנים ושכונות בישובים".** על המשמעות של הכשרת המאחזים ראו ["דו"ח שלום עכשיו"](#).

ד. **הקמת ועדת שרים להתיישבות (ס' 77) – בהסכם לא מפורטות הסמכויות של ועדת השרים, אך בעבר עסקה ועדה כזאת בהקמת התנחלויות חדשות.** שניים מחברי הוועדה יהיו שרים מהבית היהודי.

ה. **הקמת כפרי סטודנטים בהתנחלויות (ס' 80) – העתקת המודל של כפרי הסטודנטים בגליל ובנגב שבהם סטודנטים מקבלים מלגת לימודים ומקום מגורים בתמורה להתנדבות בקהילה, להתנחלויות.** המשמעות היא שניתן יהיה לממן הקמה של תשתיות ובניה בהתנחלויות קיימות וחדשות, ואף לממן את אחזקת המתנחלים בהם (מלגת לימודים ושכר דירה) על חשבון המדינה.

ו. **תוספת תקציב לאוניברסיטה באריאל (ס' 60).** ההסכם לא מבקש להוסיף תקציבים למכללות בנגב או בגליל אלא מתמקד רק בחיזוק ההתנחלות.

ז. **מענקים מיוחדים לרשויות המקומיות בהתנחלויות (ס' 82) – הבטחת המשך המענקים המיוחדים שניתנים להתנחלויות (בשנת 2014 קיבלו ההתנחלויות כ-100 מיליון ₪ במענקים מיוחדים (20 מיליון מתוכם במענקים מיוחדים שניתנו להתנחלויות בלבד) זאת בנוסף על המענקים הרגילים שקיבלו ההתנחלויות במסגרת המענקים שניתנים לכל הרשויות המקומיות).**

ח. **מיגון אוטובוסים וכלי רכב פרטיים בהתנחלויות (ס' 90) – כבר כיום יש תקציבים נרחבים למיגון ההסעות למתנחלים, ולכן לא ברור מדוע צריך בשביל מטרה זו סעיף בהסכם הקואליציוני. [יתכן שמדובר ביישום של תכנית](#) של המועצה לבטחון לאומי שהציעה לממן את המיגון ב-287 מיליון ₪ (כ-50 מיליון בשנה).**

ט. **הגברת השמירה והאבטחה בהתנחלויות במזרח ירושלים (ס' 48) – המשמעות היא ככל הנראה תוספת לתקציב שעמד בשנת 2014 על [למעלה מ-100 מיליון ₪](#). מדובר במאבטחים פרטיים שעומדים לרשות כ-2,500 המתנחלים בשכונות הפלסטיניות במזרח ירושלים כגון סילוואן וראס אלעמוד, כלומר תקציב כ-3,300 ₪ לכל מתנחל/ת בחודש(!).**

י. **רמז לשינוי הסטטוס קוו בהר הבית (ס' 46) – ההסכם כולל סעיף בנוסח: "הממשלה תשמור על זכויות חופש הפולחן והדת בכל המקומות הקדושים לכל הדתות והעדויות".** קשה להסביר את הצורך בסעיף תמים שכזה בהסכם קואליציוני, ודווקא בהסכם עם הבית היהודי. ככל הנראה מדובר בניסוח מעורפל של הכוונה להגביר את המגמות לשינוי הסטטוס קוו בהר הבית על ידי הרחבת הביקורים המאורגנים והפרובוקטיביים של קבוצות ימין בהר.

יא. **שר החקלאות מטעם הבית היהודי (ס' 13)** – החקלאות מהווה סוג נוסף של התנחלות. בשנים האחרונות התרחבה מאוד הפעילות החקלאית בהתנחלויות, באמצעותה הגדילו המתנחלים את השטחים שבשליטתם באלפי דונמים. בתור שר החקלאות יוכל השר אריאל להרחיב את הסיוע הממשלתי לפעילות החקלאית בהתנחלויות.

2. העברת כספי ציבור לצורך חיזוק הזרם הפוליטי המזוהה עם הבית היהודי

א. **הגדלת הגרעינים התורניים (ס' 89)** – הגרעינים התורניים הם עמותות אידיאולוגיות, חלקן קשורות באופן ישיר עם מפלגת הבית היהודי, [שמהוות בסיס פוליטי עבור הבית היהודי](#) בכל רחבי הארץ. המודל הוא שהגרעינים נותנים לחבריהם דיוור זול ותפקידים ("ג'ובים") על חשבון המדינה, ובתמורה הם עוסקים בפעילות אידיאולוגית חינוכית דתית-לאומית בישוב. בשנת 2013 השקיעה המדינה בפרוייקט [110 מיליון ₪](#).

ההסכם הקואליציוני כולל הבטחה של תקצוב הגרעינים התורניים לשנתיים נוספות והקמת מינהלת מיוחדת, במשרד החקלאות (תחת השר אריאל) כולל "האפשרות להעמדת תקנים" – כלומר תוספת של ג'ובים לעיסוק במפעל הפוליטי של המפלגה, על חשבון המדינה.

ב. **צ'ק ע"ס 160 מיליון ₪ בשנה (ס' 79)** – ההסכם נותן למפלגת הבית היהודי תקציב שנתי של 160 מיליון ₪ ליעדים שטרם הוגדרו, כלומר, כספים פוליטיים שיכולים לצאת על כל מטרה חוקית.

ג. **תוספת 630 מיליון ₪ למשרד החינוך, בשליטת השר (ס' 57)** – השימוש בתוספת התקציבית הוא לשיקול דעתו הבלעדית של השר בנט. בנוסף נקבע שיפוי לתקציב המשרד על ההוצאות שהובטחו למפלגת יהדות התורה בהסכם הקואליציוני, והמוערכות בכמיליארד ש"ח.

ד. **הגדלת התקצוב וחיזוק מערכת החינוך הדתית לאומית (ס' 40, 58, 88)** – ההסכם הקואליציוני כולל כמה סעיפים שנועדו להבטיח את המשך הזרמת התקציבים לבתי הספר, למכינות ולישיבות של החינוך הדתי לאומי. ההסכם כולל שינוי חקיקה "לצורך חיזוק וייצוב מעמדו של החינוך הממלכתי דתי".

ה. **15 מיליון ₪ למרכז מורשת גוש קטיף ותוספת תקציבית למפוני גוש קטיף (ס' 70-74)** – הטיפול במפוני גוש קטיף יועבר למשרד החקלאות, כולל העברת מינהלת פינוי האתרים מהדיוור הממשלתי לידי השר אריאל. תוספת שנתיים לתקציב הסיוע שניתן לרשויות שקלטו מפונים, בסך של כ-[50 מיליון ש"ח](#). בנוסף יוקצו 15 מיליון ₪ להקמת מרכז מורשת גוש קטיף.

ו. **שליטה במינהלת השירות הלאומי (ס' 81)** – רבים מהגופים שעוסקים בשירות הלאומי הם מהציונות הדתית. השליטה במינהלת השירות הלאומי תאפשר לבית היהודי לצבור כוח והשפעה בשדה נרחב. בנוסף הובטח גם המשך התקצוב של השירות הלאומי, כפי הנראה ב-[50 מיליון ₪](#).

ז. **תיק התפוצות לנפתלי בנט (ס' 13)** - מאפשר לבית היהודי דריסת רגל במדיניות חוץ, וכפילות תפקידים מיותרת, מבלבלת ויקרה עם משרד החוץ.

3. פגיעה בדמוקרטיה:

א. **חקיקת חוק ההתגברות לצמצום כוח בג"צ (ס' 27)** – החוק שאמור להחקק יגביל את בג"צ בפסילת חוקים לרוב של 8 שופטים מתוך 15, ויאפשר לכנסת, ברוב של 61, להותיר את החוק על

- כנו גם אם בג"צ פסל אותו (תחילה עד שנתיים מתום הקדנציה של הכנסת ולאחר מכן תוכל הכנסת ברוב של 61 להותיר את החוק ללא הגבלת זמן).
- ב. **חוקיקת חוק הלאום** (ס' 34) – יוקם צוות להכנת נוסח מוסכם על כל חברי הקואליציה לחוק הלאום, רק נוסח מוסכם על כולם יחייב את כל חברי הקואליציה לתמוך בו.
- ג. **חוקיקת חוק העמותות** (ס' 83) - חוק אנטי דמוקרטי שנועד לרדוף ארגוני שלום וזכויות אדם ולצמצם את יכולתם לפעול, כדי לחסל את היריבים הפוליטיים ולמנוע את הויכוח הציבורי בנושאים מרכזיים שעל סדר היום הציבורי. ההסכם קובע שארגונים כאלה יוכלו לקבל תרומות ממדינות זרות רק באישור של ועדת החוץ והבטחון של הכנסת. כמו כן, הפעילים בארגונים הללו יחויבו להצהיר בכל הופעה בתקשורת ובכל פרסום כי הם מקבלים תרומות ממדינות זרות. ההסכם לא מפרט אם בהצעת החוק נכלל גם מיסוי של התרומות או של הארגון.
- חשוב להדגיש שלא המימון הזר מטריד את יוזמי החוק. רבות מאוד מעמותות הימין מקבלות כספים רבים ממקורות זרים – מתורמים פרטיים, שגם הם מהווים "גורם זר". כמו כן, החוק מגדיר רק את הגופים שפועלים בצד השמאלי של המפה ככאלה שעליהן הוא חל.
- ד. **רפורמות בשוק התקשורת** (ס' 65) – כל חברי הקואליציה מחוייבים לתמוך ברפורמות של ראש הממשלה בתחום התקשורת. נאסר על חברות קואליציה לתמוך בהצעות חוק שלא על דעת שר התקשורת. ההסכם לא מפרט מהן אותן רפורמות אך [מפרסומים שונים עולה](#) שמדובר בשאלות של הארכת זכויות לערוצים, בלימת חקיקת חוקים כמו חוק ישראל היום ויכולת של ראש הממשלה להלך אימים על התקשורת.
- ה. **הרשות להסדרת התיישבות הבדואים בנגב – בשליטת השר אריאל** (ס' 68) – הרשות אמורה לעסוק בהסדרה של ישובים בדואים, רישום קרקעות, וסיוע בפיתוח האוכלוסיה הבדואית בנגב. עמדותיו של השר אריאל בנושא זה ידועות, הוא תומך [בהריסת ישובים בדואים בנגב](#), ורואה בנוכחות הבדואית בנגב איום שעליו צריך לגבור על ידי [השתלטות על קרקעות](#).
- ו. **איילת שקד שרת המשפטים ויו"ר ועדת שרים לחקיקה** (ס' 22) – תפקיד שרת המשפטים הוא להגן על מערכת המשפט, הפרקליטות והיועץ המשפטי לממשלה, לייצג ולדאוג לאינטרסים שלה. שקד היתה ממובילות המאבק להחלשת בית המשפט העליון, והיא הופכת כעת לנציגתו בממשלה. שרת המשפטים היא גם יו"ר הוועדה למינוי שופטים. כיו"ר ועדת השרים לחקיקה שקובעת את עמדת הממשלה על כל הצעת חוק שמובאת לקריאה טרומית בכנסת, ביכולתה לקדם או לעכב הצעות חוק כראות עיניה.
- בנוסף, אחד מתפקידי שרת המשפטים הוא להמליץ לנשיא המדינה על הענקת חנינה לאסירים. במקרה של החלטה מדינית על שחרור אסירים פלסטינים, תוכל שקד לסרב לחתום על החנינה ובכך לטרפד מהליכים מדיניים.
- ז. **יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט מטעם הבית היהודי** (ס' 16) – יוזמות חקיקה רבות הקשורות לעניינים מינהליים ועניינים חוקתיים הן בידי ועדת החוקה של הכנסת, וליו"ר יש השפעה מכרעת עליהן. לשם דוגמה, כאשר ביקשה השרה לבני להחיל את חובת השקיפות על החטיבה להתיישבות, [הצליח יו"ר ועדת החוקה למנוע זאת](#) ע"י כך שנמנע מלהעלות את הנושא לסדר היום של הוועדה, עד למועד שבו הנוכחים בחדר היו רק שני ח"כים שדחו את התקנות של לבני.